

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretíulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast

Ceva in privint'a junimei studióse academice.

Publicului nostru ii place a scí, ca numerulu junimei studióse cresce, si cu totu dreptulu ii pare bine canda vede, ca din anu in anu prela facultatile deosebite se represinta totu mai numerosa acea flóre a natiunei, a carei frupte abea le ascépta. Se aruncamu o privire in viét'a celoru mai multi represinatori a acestei flori nationale, si se vedemu, catu e drumulu acestoru de netedu si catu aru fi de a se mai netedí.

Cu vreo 2—3 septemani séu dupa impregiarari si mai multu-inamte de inceperea prelegeriloru academice, intalnesci pe stratele cetatiloru, in care se afla institutele mai inalte, cate unu june necunoscutu, care se recomanda de gimnasistu absolutu si fiitoriu séu teologu, séu juristu, séu altu ceva. Raru se intempla in sa, cá acesta se nusi arate interesulu de capatarea unei conditiuni, pentruca in casulu celu mai favoritoriu se bucura de unu stipendiu, din care, dupa ce 'si platésce imatricularea si alte tacse, abea 'i mai remane, atata, catu se nu chiaru móra de fóme. Ce remane de facutu? decatu sesi venda libertatea pentru vreo cativa fiorini, remanendui numai nóptea pentru studiu.

Este adeveru, ca natiunea romana, prelenga tóte calamitatile ei, de care calamitati n'au remasu nici junimea necrutata, au avutu si are aceea bucuria, de a vedea din sinulu ei o inteligintia de insemnata. Aru urmá cá prelenga conditiunile, sub care au resaritu

aceea inteligintia, se pretindemu dea dreptulu se resara si de aici incolo. Daca amu avea lipsa numai de teologi, de juristi etc. absoluti, cu alte cuvinte, care se fie facutu numai enrsurile cerute de trei séu patru ani si mai departe nimic'a, atunci firesce cu cunosciint'a curata se remanemu la ce amu pomenitu, si se ne lasamu in man'a acelei sorti, care mai ca putemu dice, ca numai cu varg'a ei de feru neau crescutu niscari barbati, de care acum ne bucuramu.

Lumea se afla astadi progresandu, si de aceea ea ne cere mai multu decatu pan'acum, si si mai multu decatu póte dobandí nescine in scola, cá se 'i dicu as'ia. Ea ne cere atatea cunoscintie complinitóre la specialitatea fiecaruia, care suntu asia de neaparata lipsa, cum este carnea si pelea pe scheletu. Cá se le póta castigá cineva, are lipsa de midilóce si cá se póta folosi midilócele are lipsa de libertate. Imaginésesi ori cine, catu póte se castige unu june (scotíndu pe genialitati), candu siedíndu 2—3 óre si ascultandu nisce obiecte, indata dupa ce au esítu dintre paretii, unde leau auditu, nu mai póte se cugete la ele, nu are voia se rumege numai decatu aceea, ce i s'au propusu, cu atatu mai pucínu se reafle ce au perdutu sub prelegere, din cauza, ca tóta atentiunea trebue se si-o indrepte la trebile biroului de unde isi trage subsistint'a; si din cauza mai departe, ca nu stau la indemana opurile acelea, din care se rechiame ce au fostu memoriei necredinciosu. Si aici e pretensiunea mica, candu e vorba de acelu tempu in care —, si de acelu opu

prin care se readuca cineva memoriei ce au pierdut. Pentruca óre nu e chiar si pentru aceia, carii n'au se se lupte cu cele de mai susu amintite necasuri — de lipsa, cá se cetésca, se cunósca mai multe si diferite pareri despre unu lucru, si prin combinare sesi creeze singuru o judecata? si apoi pentru o perfecta judecata despre unu obiectu, va ajunge unu singuru manuale alu cutarui, care de multe ori e celu mai gresitu?

Din scurta si obscura ochiada ce amu facutu asupra vietiei celoru mai multi juni studinti, si din totu asia prescurtata consecintia, va vedea ori cine, ca pan'aci amu descoperitu numai o lature. Se vedemu pucínu si cea de a dóu'a.

Spiritulu omenescu intocma cá si trupulu se desvólta mai bine, daca are se guste din mai multe nutreminte. Variatiunea ílu delectéza si desléga de legaturile monotoniei, ílu padiesce de bóla unilateralitatiei.

Unui omu, pentrucá se'lu ai omu in tóta privinti'a, nui ajunge singuru studiulu unei séu altei facultati. Elu are lipsa si de cunoscinti'a diferiteloru clase de ómeni si de relatiunile loru. Academi'a, séu cum le mai chiama, póte face pe cineva teologu, juristu, filologu, medicu etc. bunu si renumitu, dar' nu si omu de societate. Se cuvine dar', ba e neaparatu de lipsa, cá vrendu órecine a posede calitatea acést'a se póta intrá in universitatea societatiei omenesci, unde se culéga multe inventiaturi atatu pe cale positiva, catu si negativa.

Éta asia dar fórté pe scurtu dóue lucruri de capetenia, ce parte lipsescu junimei din dío'a de adi, pentrucá aceea se se matureasca órecandu in acei barbati, carii se corespunda tempului, si carii se nu se sfíesca a pasí pe aren'a publicitatiei, facia la facia cu ori carii de alte natiuni, ori sub ce impregiurari.

Cu tóte ca speranti'a mai buna o putemu avea, vedindu, ca inceputulu delaturarei releloru

acestoru atinse s'au facutu. Dorinti'a ar fi numai, cá pasii ce s'au inceputu si in privinti'a acésta se nu remana inapoi de cei ai spiritului seculului si deceniului in care viemu.

In fine o temere totusi nu o putemu trece. E ne esplicaveru principiulu celoru ce voru se scie junimea esilata numai si numai cu nasulu pe carte, dorindu a o scí eschisa dela modernitati. Se vede ca siau uitatu de productele sistemii Dominicano-Franciscano-Jesuitice, care oprea tóte cele iertate la aretare, cá se se seversiéscá cele oprite intr'a scunsu.

Nu, Domniloru! nu e bunu esilulu acesta, precum nici libertatea prea mare la tóte tótele. De aceea veti oblegá tare natiunea, daca veti trage mai binisioru junimea chiaru si din retragerea, in care se afla, cá prin acésta se castige dupa cum dícu unii o franchetia, si se stamu în relatiuni mai gradate unii cu altii, cá se nu venimu in periculu, a ne osebí prin caste aristocratice etc., ci se domnésca între toti adeverat'a sinceritate si incedere. —

Incheiu dicendu: ca pentru nobilarea unei plante nu e de ajunsu a o pune intr'o gradina nobila, si ai cará gradinariulu numai apa!

Sibiu, 17. februaru.

C.

Gher'a, 27. februaru 1861.

'Mi jau licentia Dle a te rugá, cá se binevoiesci in colónele multu pretiuitei acestei fóie scolastico-literarie a insirá si a mea mica insa din esperintia larga culésa opiniune, care in scurte cuvinte va se dica ceva despre »necesitatea carticeleloru de rugatiune« pe sém'a mai alesu a aceloru prunci, carii cu timpu esu din scólele nóstre triviale, si care nu se educa si la mai inalte institute, cari dícu voru se remane de civi satesti. — Bietulu pruncu déca 'si finesce cursulu seu scolasticu acasa 'n satu ce face? Adeseori, ba in genere dicundu mai totu uita ce a sciutu órecandu binisioru!

Lasa, ca aru fi multe a se face in privinti'a conservarii si inmultirei de cunoscintie a tinerimei nostre tierene si dupa etatea ei scolara, spre care scopu ar trebui se si staruimu la infiintirea de scóle de repetitiune si de Dumenica in tóte comunele; insa eu me marginescu aici numai la ce e mai de neaparta trebuintia si totusi s'ar putea in modulu celu mai usioru efectua. Scimu, ca cu numeru de scóle ne cam laudamu acuma, nu scia insa daca relative putemu fi multumiti si cu corespunderea lor, nu sciu decandu numerulu lor a luatu unu asia sboru, daca a sporitu in proportiune si numerulu de cititori pe satele nostre?! E cunoscutu, ca fii nostri de tierani parasindu scóla, parasescu, din lips'a altoru institutiuni bune, tóta invetiarea mai departe, si asia cu timpu nu multu se deosibescu de ceice n'a veditu scóla. Ar trebui se ne pese mai multu de inmultirea cetitorilor. D'aceea fieni iertatu a spune aici si eu unulu din multele medii, ce am esperiatu ca sunt si anume celu d'anteiu care ar trebui pusu in lucrare. E simplu, si multi póte nu-lu, vor afla d'atata interesu cá eu, insa asta nu me impedece a prefirá speiriinti'a mea.

Tieranii nostri sunt religiosi, de aceea dupa etatea scolara »Ciaslovulu« este unca carte, pe care multimea o folosesce astadi in tóta vieti'a; astumodu uita apoi a mai ceti si cu alte litere de cum sunt a le ciaslovului si altor carti bisericesci, ba cadu la superstitiune, a privi tóte alte souiri de scriere de contrare celor bisericesci si asia ignoréza si invetiatura celorasi.

Ar trebui deci, cá si pana candu cartile bisericesci vor mai remanea totu cu slove, se ne ingrimu de carticele de rugatiune anume pe sam'a tinerimei nostre tierane, care se se tiparésca cu litere strabune si dupa ortografi'a ce o adoptaremu acum in comunu. Cartiuluele acele, cá religióse, s'ar folosi apoi si dupa anii scólei póte in tóta vieti'a, am capatá cititori mai multi si mai buni; de cincolo si asia vom tipari totu cu litere, insusi gazetele nostre celelalte vor trebui in scurtu a lapadá vechiturile lui Kirila si a usuá numai ce e alu nostru, tieranii nostri vor ceti apoi gazetele nostre si alte producte literarie cu usiuratarea aceea, cu caresi citescu rugatiunile de sér'a si diminéti'a, de Dumenic'a si serbatori si astumodu — o repetu — de si nu s'ar ajunge totulu, cevasi ori cum s'a progresatu.

Inceputulu s'a si facutu in asta privintia de acolo, de unde s'a inceputu pe orizontele culturei nostre cele mai multe si antaie lumini —, in Blasiu, unde, afara

de alte carti mai mici bisericesci, a esitu tiparitu cu strabune si unu »Acatis tieriu«, pe care — si pana la alte aparitiuni literarie de felulu acesta — lu recomandamu la toti, carii ne apróba propunerea.

Dati, domniloru, din tóte parti se esimu cu tótti in publicu cu cele ce esperiamu si cunóscemu si se nu ascundema nimica din cele ce atienta la luminarea, pe care poporulu nostru o cauta de atati seculi. Nimica nu e prea micu si neconsiderabilu din cate servescu ori si catu de pucinu spre latirea culturei intre poporulu nostru.

Unu filoromanu.

Sciri scolastice.

Nasaudu, 28. februaru. n. (**Multumita publica.**) Pré Onoratulu Domnu Protopopu alu Borgoului *Theodoru Buzdugu* au trimisu pe sam'a scólei de aici doi stupi, eu acelu scopu, cá tinerimea din scóla normala si preparandiale de aici se se deprinda si in frumosulu ramu economicu alu stupariei, care bine practisatu aduce frumosu castigu unui economu, care se ocupa cu tóta placerea cu asta. Sub institutulu militariu mai avuse inainte stupina si stupii sei asta scóla, mai alesu sub fericitulu Directoru scolasticu Nestor Istrate, unu barbatu romanu zelosu in treb'a scólei. Succesorulu acestui directoru, fericitulu Vicariu Ioanu Marianu, cá docente normalu inca s'au ocupatu cu stupari'a scólei, dara dupa aceea prin nefavorirea timpului au decadiutu asta industria.

Fie deci, cá inceputulu stupariei din nou, care se face cu daruirea D. protopopu Buzdugu, se aiba celu mai bunu rezultatulu in ramulu acestu de economia! Pentru aceea comisiunea scolastica de aici nu intardia a aduce publica multumita Dlui protopopu pentru acestu daru patrioticu. Se dee Dzeu, se se mai afle aseminea urmatori mai multi!!

G. M. v.

Pest'a, 24. febr. n. Credu a nu face lucru ne placutu onorailoru leptori, daca in acestu unicu organu alu nostru scolasticu voiu scrie vre-o dóe ordurele, despre starea tinerimei romane studióse la universitatea de-aice.

In acestu anu scolasticu, la acésta universitate studiéza 28 de tineri romani. Din acesti la facultatea teologica suntu 4, si anume in anulu alu IV-le 1, in alu II-le 3; la facultatea juridica

sunt rigurosanti cu doue rigoroase 2, absoluti juristi 3, juristi in anulu alu IV-le 2, in alu III-le 5, in alu II-le 5 si in alu I-le 6.

Pe cumu audu mai suntu inca cativa, caror nu prea le place, candu li se dice ceea ce sunt — romani — de aceea pe Dlor n'amu onóre ai cunósce, — si fiindu ca nici ei nu se tienu de noi, nici eu nu voescu ai vatemá, punendu-i intre romani.

In acestu anu doctoratu din drepturi a pusu unulu D. Joane Nemes din Ardélu*). La facultatea de medicina si filosofica nu este nici unu romanu. Din acesti insirati din Ungari'a suntu 14, din Transilvani'a 8, din Banatu 5 si din Bucovin'a 1. Cea mai mare parte dintre acesti se sustine insusi, vre-o doi au stipendii, si — putieni traescu de-acasa.

Din aceste credu, ca a cunoscutu on. leptoru starea tinerimei nóstre de-aice si a prevediutu, ca avemu mare lipsa de funduri filantropice.

Limb'a propunerii in acestu anu e cea magiara, unii d'intre profesorii germani propunu latinesce, in sa la fórté putieni ascultatori, si asia profesorulu carele in anulu trecutu avù 200 de ascultatori, acuma abea are 5—10; d'intre profesorii magiari cei din „dreptulu magiaru publicu si privatu“ au mai multi ascultatori.

Din limbele straine se propune cea englesa, francesca, slavona s. c. l. numai cea romana — nu. Tinerimea romana mai de multeori a facutu pasiuri pentru o catedra de limb'a si literatur'a romana, in sa fara succesu.

Intre altele si in anulu trecutu a adresatu o rogare catra Escel. Sale Inaltpresantitii Parinti Episcopi Andreiu Baron de Siaguna si Vasiliu Baron de Erdélyi, pentru de a esoperá la inaltulu c. r. ministeriu infintiarea — acelei catedre. Éta si insasi rogamintea:

„Escelinte si Presantíte Domnule Episcópe!

„Junimea romana studiósá in Pesta a indresnitu inca cu trei ani mai nainte a se rugá pré umilitu de escel. Tá, cá se benevoesci a esoperá la inaltulu c. r. ministeriu infintiarea unei catedre de literatur'a si limb'a romana in universitatea din Pest'a, — si astadi, dupace numerulu junimei studiósé romane se inmultí si mai tare, indresnesce a-si aretá de nou dorintí'a pentru o catedra romana.

„Escelintia! junimea romana nu voesce a impune cu limb'a romana nimenui, — nici prin introducerea ei

a vatemá cumva drepturile nationale ale altui poporu din patria; — ci doresce, cá si limb'a romana se ajunga la demnitatea s'a propria, si cá o limba frumósá. se-si castige meritulu seu de a se propune la universitate — parte din puntu filologicu, cá si o limba romana intre celelalte limbe romanice, candu póte fi interesanta pentru totu omulu iubitoru de cultura, ori de ce nationalitate aru fi; parte din lipsa si folosulu nationalitatiloru straine, a caroru fii cá si diregatori si intre romani au multu de a face cu poporulu nostru.

„Noi speramu, ca limb'a unui poporu destulu de numerosu in patri'a acésta, si prin tóte faptele sale credintiosu augustei case domnitóre, cá o limba de lipsa pentru comunicarea organeloru statului cu poporulu nostru, se va luá in consideratiune. — La rogarea nóstra ne dau dreptu si acele imprejurari, ca prémulti din junii de alta nationalitate in viitoriu voru se fie diregatori si intre poporulu romanu, dar' nesciindu a se intielege cu densulu, nu voru poté face din destulu chiamarei loru.

„Poporulu romanu din punctulu acesta are esperintie superatóre, caci neputenduse sustienea comunicarea cuvenita a organeloru statului cu porulu nostru. sufere prémultu, asia interesulu statului cumu si alu poporului nostru, devenindu legile in cele mai multe casuri numai litere scrise; — caci dreptatea — pe carea se baséza legea, numai acolo se póte impartí poporului, unde se cunósce adevverulu, si adevverulu numai acolo se cunósce, unde diregatorii se intielegu cu poporulu romanu, — altminte si pe viitoru vomu fi martori mai multoru abusuri, cari se nascu din nesciintí'a limbii poporului, candu cauzele partideloru judeloru se talmacescu falsu. — Astfeliu de abusuri impede ca scopulu legiloru si alu statului.

Cu atata mai tare dara vedemu, a avea dreptu la rogarea nóstra, cu catu Maiestatea sa prébunulu nostru Imperatu s'a induratu prégratiosu a iertá desvoltarea limbii popóreloru sale, — si avendu castigatu dreptulu acesta, nu numai insasi limb'a romana prosperéza o cultivare perfecta, ma chiaru si studiosii romani, carii pana acumu nu avura ocaziune a invetiá si in gimnasiu limb'a propria, seu invetiendu undeva nu o sciu deplinu, 'si voru castigá cunoscintie perfecte despre limb'a romana.

Si aru fi dorerosu a esperiá, ca aici romanii suntu reiciati dela o asia gratia si favóre inalta, candu limb'a romana, cá o limba frumósá si vorbita de unu poporu numerosu in Europa, se facú demna de-a se propune

*) Dé presentu se afla in midilocolu nostru aici in Sibiu.
Red.

chiaru si la universtatile straine, precunmu in Peters-
burgu, in Turinu si Breslau.

Incredintiandu-se junimea romana sentiemintelor
prégratióse si energiei Escel. Tale pentru esoperarea
catedrei romane, asia sperandu pré inalt'a aprobare, se
recomanda, sarutandu drépt'a parintésca, si se scrie ca
si ai Esc. Tale.

Pest'a, 10° nov. 1859.

Pré umiliti fii:
(urméza suscrierile).

Dela tramiterea acestei rogari a trecutu acuma
mai multu de unu anu, dara pecumu se vede Es-
celintiele sale, ne indoidune ca vor' fi facutu pasii cu-
viosi, langa tóta energi'a loru in cauzele nationale,
n'au pututu fi in stare a realisá dorinti'a tinerimei si a
natiunei romane, de a esoperá o catedra de limb'a si
literatur'a romana.

Speramu in sa, ca ceea ce nu s'a pututu pan' acuma
se va face de acinainte . . . .

Dumnedieu se ne ajute!

Josifu Vulcanu.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

C a p u l u III.

(270—337.)

DACTA NÓUA SI ROM'A NÓUA.

§. 18. Aurelianu. 270—275.

Aurelianu s'a nascutu din parinti se-
raci, din colonulu senatorului Aureliu in
Mesi'a, si prin mintea, eroici'a si meritele
sale in resboiu, s'a facutu demnu de tronulu
Romei. — Elu aflá imperati'a, tiranita de
mai multi domnitori; mai antaiu s'a apucatu
de goti in Daci'a, pe carii invingendu-i de
dóueori, a recuprinsu tóte cetatile; in resaritu
a supusu pe Zenobi'a, muierea lui Odenatu;
éra in apusu, a batutu pe Tetricu, si asia
reuindu partile imperiului, s'a numitu „restit-
utoriulu“ imperiului.

a) Fundarea Daciei nóue.

Aurelianu, silitu a merge in contr'a
persiloru, in 274 a scosu legiunile romane din

Daci'a, cá se le duca cu sine, si o parte a
coloniei romane, si acést'a a asediat 'o peste
Dunare in Mesi'a, si deatunci Mesi'a se
numí Daci'a nóua. séu si Aureliana.
Agronomii din Daci'a vechia nu lasara pa-
menturile si casele loru, ci numai ostasii, si
unele familii trecura crediendu a fi mai sigure
de barbari in patri'a nóua; éra ceialalti romani
remasi, se sustienura in natiunalitatea loru pana
adi, desi fura adeseori supusi de barbari. —

b) Romanii in Daci'a Aureliana.

Inca mai nainte le a trece o parte a co-
loniei din Daci'a vechia in Mesi'a mai lo-
cuiá romani mai demultu de colonisarea in
Daci'a vechia, — apoi acuma inmultíndu-se
prin cei adusi de Aurelianu si mai tardiu
de Constantinu celu Mare in Traci'a,
formara unu poporu nou, incatu odata tierile
aceste se numia „Romania, mare“, éra acuma
romanii, acestia se dicu „macedo-romani“
si suntu de unu sange si o fire cu noi „daco-
romanii“.

Aurelianu, plecandu in contr'a persiloru,
si ajungendu in Eraclea fu ucisu de Mnes-
teiu, libertinulu seu, carele éra indemnatu de
conjuratii armatei. — Noi si adi 'lu pomenimu
in colinde: „Hai Aureliane Dó mne!“

§. 19. M. Claudiu Tacitu, 275. M. Claudiu Florianu 276.

Pe Tacitu, l'a alesu senatulu de impe-
ratu, pentru ca avea insusiri si scopuri bune.
Legiunile scóse din Daci'a, le duse in Asi'a
si aci invinse pe scite. — dar' peste scurtu
timpu a muritu, jelindu-lu multi.

Dupa mórtea lui, fratele seu M. C. Flo-
rianu se redica fara invoirea óstei si a se-
natului, de imperatu; in sa la 3 luni fu ucisu in
Tarsu.

§. 20. Marcu Aureliu Probu, 276—282.

Ostile dela resaritu cunoscendu barbatia
lui Probu, carele éra nascutu din ómeni se-
raci in Sirmiu — cu sil'a 'lu facura impe-
ratu, si elu atunci cauzele civili le-a incredin-
tiatu senatului, éra de cele militari singuru
ingrigindu-se, adéseori batú pe barbari. In
Gali'a taiá 200,000 de nemti; éra in Daci'a
pe gete, bastarni, carii éra de o vitia cu
carpii, gotii si boranii, si locuiá intr'o

parte a Daciei vechie și peste Tiras (Nistru) așa îi infranșe, cătu Daci'a remase curată de barbari (279).

Elu a mai avutu batai și in Egiptu, Etiopi'a, dar' plecandu și elu asupra persiloru fu ucisu in Sirmiu de unu ostasiu alu seu, — caci elu vrendu se infrene óstea fara disciplina, in timpu de pace a folosit-o la facerea drumurilor, și cetatiloru, la uscarea lacuriloru și plantarea viiloru, și acést'a îi casioná mórtea.

§. 21. Marcu Aurelu Caru. 282—284.

Caru, facendu pe Carinu și Numerianu, fiii sei, de cesari, a venitu in Daci'a, și a batutu pe sarmatii, carii inrumpea prestre Tiras in patri'a nóstra. Pe fiii sei mai tardiu îi nunesce imperati, și pana pe Carinu 'lu tramite se apere Gali'a, pe Numerianu 'lu duce cu sine in contra persiloru, dar' ajungendu la Ctesifontu in Mesopotani'a fu ucisu de fulgeru.

Numerianu ataf'a a plansu dupa tatalu seu pana a orbitu, apoi Aperu, socrulu seu, carele 'lu purtá cu carulu, l'a omoritu in caru; éra Carinu invingendu pe tiranulu Julianu Sabinu la Veron'a a plecatu in contra lui Diocletianu, carele in Daci'a nóua se redicase de imperatu, inșá vindutu de ostasi fu taiatu.

(Vá urmá.)

Din scól'a practica. Conversatiune cu scolarii asupra gramaticiei. Verbulu.

(Urmare.) — „Copilulu taie lemne“. Desfaceti propusetiunea acéstá in partile ei! „Copilulu“ e subiectu, „taia“ predicatu, „lemne“ obiectu. — Dara daca voiu dice „copilulu se taia“, care va fi atunci obiectulu? Inșusi „copilulu“. — Ce vorba este „se“? Pronume. — Ce pronume? Pronume relativu. — La ce cuventu e relativu séu se reduce pronumele „se“? La cuventulu „copilu“. — Care e predicatulu in propusetiunea: „copilulu se taia“? „Taia“. — La cine se reduce séu se rapórta aici taiarea? La copilu. — Care este deci in constructiunea acéstá totodata și obiectu? „Copilulu.“ — Apoi ce propusetiune am formatu noi dara aici? O propus., in care „copilulu“ este subiectu și obiectu deodata. — Sunt așa dara constructiuni, in care unulu

și același cuventu este totodata și subiectu și obiectu. — Ve mai spunu acum inea trei constructiuni de acele, și apoi ve voiu insarciná se formati și inșive 12 asemene propusetiuni: Canele se musca. Bucaterés'a se arde. Baiatulu s'a lovit. — Ve insemnati: Verbele, care rentorcu lucrarea érași la subiectu, se numescu verbe reflexive. — Ce sunt dara verbele reflexive? In ce se deosibescu ele de verbele active, pasive și neutre? — Pana a nu merge mai departe ve notati ca tóte verbele transitive se potu infatiosiá in forma reflexiva, (eu impungu boulu, și eu me impungu; mam'a péptena copilulu, și mam'a se péptena; vac'a linge vitielulu, și vac'a se linge etc.); inșá nu tóte verbele reflexive se potu infatiosiá cá transitive, (esemple).

Spuneti-mi pronumele personale in nominativulu singuritu! Eu, tu, elu (ea). — Impreunati cu pronumele aceste verbe! Eu citescu; tu siđi; elu merge; ea tórce, etc. — Esprimate cu pronume personale verbele: fugu, dormu, béu, ambly, ninge, plóua! Se póte pune pronume inaintea a tóte verbele aceste, afara de cele din urma dóua. — Dece nu se potu rostí verbele acele cu pronume? Caci nu se póte dice: eu ninge, tu plóua. — Verbe de aceste, care esprimu o activitate, ce nici odata nu se repórta la persóne, se numescu verbe nepersonale. — Care din urmatóarele verbe sunt personale, și care nepersonale: fuge, tuna, bate, fulgera, suie, siede etc.? — In ce persóna sta totusi „fulgera“? In persón'a a treia. — Puneti-lu in alta persóna! Nu se póte. Ve'nsemnati deci, ca verbele nepersonale se intrebuintiéza numai in a treia persóna din singuritu. — De pe ce veti puté deosebí verbele personale de cele nepersonale? De pe aceea, ca pe verbele personale ni le putemu intipuí cu pronumele eu, tu, elu, ea, etc. éra cele nepersonale nu se potu impreuná cu pronume de aceste, ci remanu neschimbate numai in a 3 persóna din sing.

(Vá urmá.)

Literatura.

In dílele aceste ne vení a mana unu opu nou intitulatu:

„**Vocabular portativ romanesc - nemtiese și nemtiesc - romanesc** de S. Petri, profesor

de limba romana in gimnasiul luteran si docent privat de limba franceza in Sibiu. — Partea I. — Romanesc-nemtiesc. — Sibiu 1861. — Sau tiparit si se afla de vendiara¹⁾ in tipografi'a lui Georgie de Closius²⁾. (III. si 516 pagine.)

Avendu in vedere promisiunile si datorintiele noastre fatia cu publiculu nostru — si nici decum vr'unu altu scopu reu —, intr'un'a din fascioarele scripturei noastre din anulu trecutu ne luasemu idresnirea, a pre'ncunoscinti'a in cateva linii, ca stimabilulu D. profesoru S. Petri are de scopu a dá la tiparu unu vocabularu germano-romanu. Suntemu acum in stare a anunti'a si esirea la lumina a acelu opu sub titulu de mai sus. D. autoru 'lu dedica „amicilor romani dincóce si dincolo de carpati“, scria o prefatia interesanta, pe care fiindca ne spune principiile Dsale si puntele de manecare in elaborarea acelu vocabulariu, ne luamu voia a o trece aici in totu cuprinsulu ei.

P r e f a t i a .

„In cursul activitatii mele cá profesor de limba romana in gimnasiul Protestantilor simtiu in toate dílele lips'a unui vocabular corespundietor in dóue privintie neaperatei trebuintie in scól'a²⁾ cá si in vietí'a practica, adeca unui vocabular, care pe langa intregimea putintioasa se fia si de un pretiu mai moderat. Dictionarele cele mari care le avem pana acum, cu tot meritul lor, mai nu folosesc seracutiei noastre junimi scolastice, pretiulu lor fiind prea mare pentru marginitele lor midilóce; si tot din aceeași causa lecsi-coanele aceste slujesc numai minoritatii marelui public de ambe natii.

„Carticic'a de fatia e o timida incercare ce o facuiu spre a implini acést'a lacuna in lexicografia romana si spre a responde cererilor timpului si adevatelor lui trebuintie, prelucrand si complinind materialul Vocabularului frantiozesc-romanesc al Domnului J. A. Vaillant (Bucuresci 1839). Intru asediarea si alcatuirea acestui material am respectat cu scumpatate limb'a poporului si a vietiei practice, predominantore chiar in scrierile Corifeilor a inffloritoarei literature

romane¹⁾, si m'am ferit cá de foc, de neologisme. — Priimirea séu nepriimirea neologismelor, precum resar cá buretii in formele si colórele cele mai eterogene din condeiele noastre, n'am socotit-o de competenti'a mea, acésta problema fiind rezervata mult doritei Academie romane. —

„Cu toate aceste sperez ca vocabularul nostru, cat de mica se arata intinderea sa, in pucine casuri va parasi pre aceia carii 'l vor consultá in vietí'a artelor, a sciintielor si a industriei.

„Incat pentru mult onorat'a critica, carea inaintea esirei sale la lumina si-au pronunciatu in paginile „Amicului Scólei“ anatem'a ei asupra nevinovatulu meu vocabular, fiindca indreznesce a se infatiosia in vestiminte kirilice, me simt indatorat a-i declará ca, de vreme ce, si pana cand mai tóte diarele, cá si producturile cele mai eminente ale literaturii romanesci se tiparesc cu kirilice, panacand ortografia romana cu litere latine nu e supusa unei sisteme generale observate de natiea intreaga —, pana in acel moment fericit ori ce vocabular cu litere latine ar fi nu numai o intreprindere necópta, ci si o pretensie neiertata, pentru ca autorul unui asemenea vocabular n'ar pretinde nimic mai pucín, decát a impune ortografia sa proprie natiei intregi.

„Publicatiea vocabularului nostru cu litere latine o amanam din caus'a acésta pana la definitiv'a deslegare acestei probleme²⁾.

„Daca in sfersit riguroas'a dama critica se supera ca ne am botezat carticic'a noastra „Vocabular romanesc-nemtiesc“ in locu de „romano-german“ i raspundem iarasi ca nu impartim opiniile acelora³⁾, carii nu fac nici o deosebire intre Germani si Nemti, intre insemnarea adiectivelor german si nemtiesc.

„Arminiu de mult au intrat in sal'a lui Odin impartesinduse de bucuriile Valhalei, de mult au incetat Germanii de a fi Germani, se facura Nemti, adeca Hannoverani, Prusieni etc. etc. si in dio'a de astadi legioanele lui Varus n'ar mai patí rusine.

Sibiu 1. Fevruarie 1861.

S. Petri.“

Este adevratu, ca inca dela inceputu ne facusemu de a nostra datoria a face totdeun'a atentu pe on.

1) = Druck und Verlag.

2) Sta „школа“ in locu de школа. Póteca vorb'a „практик“ e relativa si la scóla. R.

1) „Corifeilor a inffloritoarei literature romane“, nu prea e romanica buna.

2) Va se dica: a acestei probleme.

3) Germanismu, ori, mai pe neneologie, nemticim. R.

publicu la productele nóue ale literaturii nóstre si a recens  mai virtosu pe cele taetore in sfer'a scolastica; cu tóte aste ne-ar mai fi placutu asta data a putea trece cu viderea vocabularulu D. Petri, daca multu stimatu Dsa nu ne angagea  rescum prin cele ce ne reflecta in prefat'ia Dsale, si nu ne dă unu semnu de provocare la lupta de condeiu.

Astu-modu siliti, vom face dara o debila incercare, de a renfrange temeiorile aduse in contra-ne de stimabilulu d. autoru, si fiindca tocma ne aflamu cu vocabularulu Dsale a mana — nu-lu vom depune mai nainte de a aruncă o privire fugitiva si intrensulu.

Mai nainte de tóte avemu se spunemu D-ui autoru, ca noi pan'acum n'amu facutu inca nici o „critică“ asupra vocabularulu Dsale, deórece opulu ce nu e tiparitu si nici nu l'ai vediatu inca, nu 'lu poti nici critică. Totulu ce am scrisu in anulu trecutulu in obiectulu acesta, si care se pare a fi superatu ceva pe D. autoru alu vocabularulu „romanesc-nemtiesc“, sta din 4 rindurele si cuprinde numai aceste: „totu acelasi (D. P.) are de scopu a d  le tipariu unu vocabulariu mai micu germano-romanu spre folosulu celoru ce invetia romanesc; pec tu numai, ca Dsa, daca e dreptu ce audimu, sta tare prelunga aceea, că se si-lu tiparesca cu slove kirile“ (Amic. sc. 1860 pag. 276). Ce „anatema“ asia grozava se varsa prin vorbele aceste asupra vocabularulu Dsale? Ceea ce am scrisu dara noi atunci, pecandu intielegemu ca D. Petri vrea a-si dă la tipariu opulu Dsale, nu e nici „critică“ nici „anatemisare“ (pentru cea din urma ne lipsese chiaru si darulu) —, ci este expresiunea unei convingeri, pe care D. Petri o putea privi de o v ce amicala venita la timpululu celu mai bunu, de a profit  de ea catu de catu. Dicemu „la timpululu celu mai bunu“, caci tocma p'atunci se conchiam  comisiunea filologica rom na la Sibiu, spre a ne regulă ortografi'a, ce a si urmatu, si cu pucinu mai nainte se dedusera ordine in principatele romane, c  pela oficiolate si in scóle se se scrie singuru numai cu litere, — si dicemu „de a profit “, pentrucu zeu am dator  astadi cu atata mai multa multiumita si recunoscintia Dui Petri, daca near fi infatiosiatu unu vocabulariu corespondietoru deplinu cerintieloru presinte, imbracatu in vestminte d'a le nóstre, la care asceptare furamu cu atata mai indreptatiti, ca cunoscemu pe D. Petri de unu barbatu

progresistu si care se ocupa acum de multu timpulu cu studiulu limbei nóstre.

Precatu ne tienemu mai siguri despre realizarea acelei dorinti a nóstre modeste, pre-atatu trebuie se descoperimu acum — dupa esirea „vocabularulu“ desnumitu — o mai mare parere de reu, „simtiendune indatorati a declar “, ca opulu acesta — „cu totu meritulu seu“ — nu ne póte totusi indestuli in trei privintie: 1. caci acela nu e tiparitu cu litere latine, care sunt si ale nóstre; 2. caci d. autoru s'a pr  feritu de cuvintele de fire romana si a priimitu pr multe cuvinte straine; 3. desi vocabularulu e scrisu cu kirile, totusi nici macar cu aceste n'a paditu ortografi'a si formele cerute de firea limbei nóstre.

(V  urm .)

IMPORTANTU.

Fe-candu eramu pela incheiatulu Nrulu acestuia alu f iei nóstre, aflamu cu multa bucuria in „Telegrafulu rom.“ de j ea trecuta o invitatiune a Eselentiei sale D. episcopu Andreiu baronu de Siaguna facutu „contra toli aceia, carii a subscrisu petitiunea din 10. maiu 1860“ pentru infintiarea „Asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu“, si carii dorescu a lu  parte la infintiarea aceleia, „că pe 9/21 martiu a. c. se se afle la Sibiu“, spre a se stabili statulele necesarii pentru acea asociatiune, care sunt apoi a se ascerne Maiestetei sale Imperatulu, spre prenalla aprobatune.

Respunsuri.

„Catra o rosa“ — in Nrulu viitoriu.

J. T. — R zb ny . Ascept mu, c  se ne tramitu rezultatulu conferintieloru celoru mai nóue. Despre cele tienute in 1858 e prea tardiu a vorbi acuma.